

Horizontālais mērķis

Ar zināšanām, inovācijām un digitalizēšanu modernizēt lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot jaunā apgūšanu, kopīgošanu un tālāku izplatīšanu

SITUĀCIJAS ANALĪZE

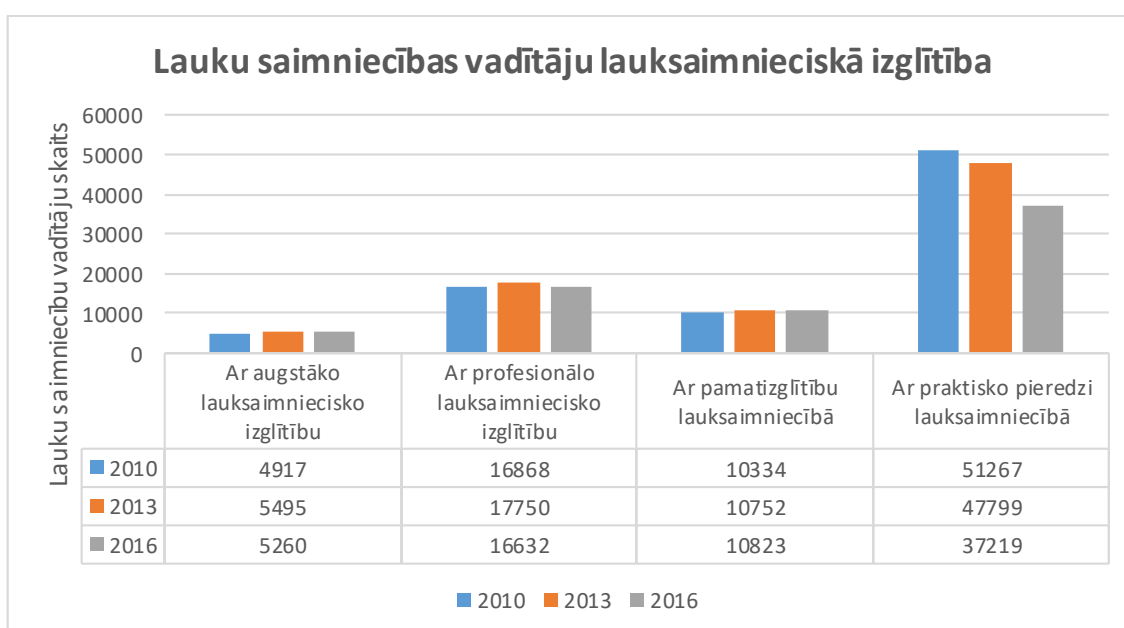
SATURS

1	IZGLĪTĪBA.....	3
2	ZINĀŠANU PĀRNESE UN INFORMĀCIJAS PASĀKUMI, KONSULTĀCIJAS.....	5
3	DIGITALIZĀCIJA.....	7
4	INOVĀCIJAS.....	10
5	EIP-AGRI.....	11
6	LAUKSAIMNIECISKO ZINĀŠANU UN INOVĀCIJU SISTĒMA (AKIS).....	13
7	STIPRO UN VĀJO PUŠU, IESPĒJU UN DRAUDU ANALĪZE.....	14
7.1	STIPRĀS PUSES.....	14
7.2	VĀJĀS PUSES.....	15
7.3	IESPĒJAS.....	15
7.4	DRAUDI.....	15
8	VAJADZĪBU NOVĒRTĒJUMS.....	15

1 Izglītība

1. Atbilstoši lauku saimniecību struktūras apsekojuma rezultātiem, lauku saimniecību skaits kopš 2010. gada ir samazinājies par 16%, jeb līdz 69 933 saimniecībām 2016. gadā. Lauku saimniecību vadītāju struktūra pēc izglītības līmeņa rāda, ka no kopējā lauku saimniecību vadītāju skaita tikai 31,3% vadītāju ir iegūta lauksaimnieciskā izglītība (augstākā vai vidējā līmeņa (profesionālā) izglītība) (1.1.attēls).

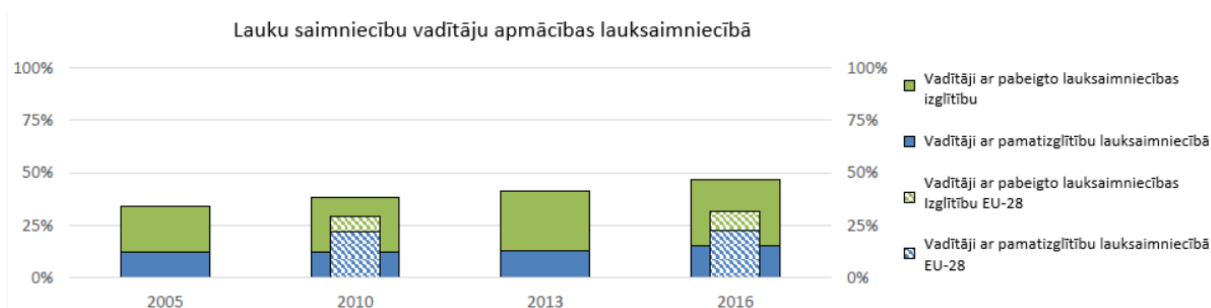
2. Tomēr kopš 2010. gada ir nozīmīgi pieaudzis to lauku saimniecību vadītāju skaits, kas ir ieguvuši vismaz pamatapmācību vai formālu lauksaimniecisko izglītību, t.i. 46,8% no visiem saimniecību vadītājiem (2010. gadā – 38,52%). Savukārt lauku saimniecību vadītāju skaits, kuriem ir tikai dzīves laikā iegūta praktiskā pieredze lauksaimniecībā, kopš 2010. gada ir būtiski samazinājies. 2016. gadā šādu saimniecību vadītāju skaits bija 53,22%, salīdzinot ar 61,5% 2010. gadā.

1.1.attēls. Latvijas lauku saimniecību vadītāju lauksaimnieciskā izglītība. Avots: CSP

3. Atbilstoši Eiropas Komisijas apkopotajiem datiem, Latvijā to lauksaimnieku īpatsvars, kuri ir ieguvuši pilnu lauksaimniecības izglītību (tas nozīmē jebkuru apmācības kursu, kas turpināms vismaz divus gadus ilgā pilna laika apmācībā pēc obligātās izglītības beigām, ir absolvēta lauksaimniecības koledža, universitāte vai citā lauksaimniecības augstākās izglītības iestāde) ir salīdzinoši augstāks nekā ES (1.2.attēls).

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

1.2.attēls. Lauku saimniecību vadītāju apmācības lauksaimniecībā Latvijā un ES. Avots: DG AGRI – EUROSTAT

4. Latvijas lauksaimniecībai raksturīgs augsts gados vecāku cilvēku nodarbinātības īpatsvars. Lauksaimniecībā 82,5% saimniecību vadītāju ir vecumā no 45 – 65 un vairāk gadiem. Turklāt šajā vecuma grupā 53% no saimniecību vadītājiem ir tikai praktiskā pieredze lauksaimniecībā. Tomēr salīdzinājumā ar 2010. gada lauku saimniecību apsekojuma rezultātiem šis rādītājs ir būtiski samazinājies (2010. gadā – 63%) un ir pieaudzis šīs vecuma grupas vadītāju skaits, kuri ieguvuši lauksaimniecisko izglītību (augstākā vai vidējā līmeņa (profesionālā) izglītība).

5. Līdzīga situācija vērojama arī gados jaunu saimniecību vadītāju vecuma grupā (18 – 44 gadi) – salīdzinājumā ar 2010. gadu ir samazinājies vadītāju skaits, kuriem ir tikai praktiskā pieredze lauksaimniecībā, un nedaudz ir pieaudzis vadītāju skaits, kuri ieguvuši lauksaimniecisko izglītību (augstākā vai vidējā līmeņa (profesionālā) izglītība). Savukārt praktiski nemainīgs šajā vecuma grupā palicis vadītāju skaits, kuriem ir pamatizglītība lauksaimniecībā.

6. Kopumā, salīdzinot 2010. gadu un 2016. gadu (1.1.tabula), ir redzams, ka pēdējos gados ir audzis lauku saimniecības vadītāju izglītības līmenis, ir palielinājies saimniecību vadītāju skaits, kas ieguvuši lauksaimniecisko izglītību vai apguvuši lauksaimniecības pamatizglītību, savukārt samazinājies to saimniecību vadītāju skaits, kas turpina saimniekot, balstoties tikai uz dzīves laikā iegūto praktisko pieredzi.

1.1.tabula. Saimniecības vadītāju izglītības līmeņa izmaiņu dinamika attiecīgajā vecuma grupā, %

Gads	Vecums	Ar augstāko lauksaimniecisko izglītību	Ar profesionālo lauksaimniecisko izglītību	Ar pamatizglītību lauksaimniecībā	Ar praktisko pieredzi lauksaimniecībā
2013	18-44 gadi	-1,0	4,4	-8,1	0,1
	45-64 gadi	13,2	8,2	9,2	-6,9
	65 gadi un vairāk	30,1	8,8	10,3	-5,1
2016	18-44 gadi	29,4	-2,6	20,5	-6,2
	45-64 gadi	6,4	9,9	16,9	-10,0
	65 gadi un vairāk	12,2	20,5	16,4	-8,5
2016/2010	18-44 gadi	28,1	1,7	10,7	-6,1
	45-64 gadi	20,5	18,9	27,7	-16,2
	65 gadi un vairāk	46,0	31,1	28,4	-13,1

Avots: CSP

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

7. Minētās izmaiņas, iespējams, ir veicinājuši Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam (LAP 2014-2020) īstenotie pasākumi un tajos ietvertās obligātās prasības atbalsta saņēmējiem attiecībā uz zināšanām un izglītību (atbalsts mazajām saimniecībām, jauniejiem lauksaimniekiem u.c.), kā arī demogrāfiskās situācijas tendences Latvijā kopumā.

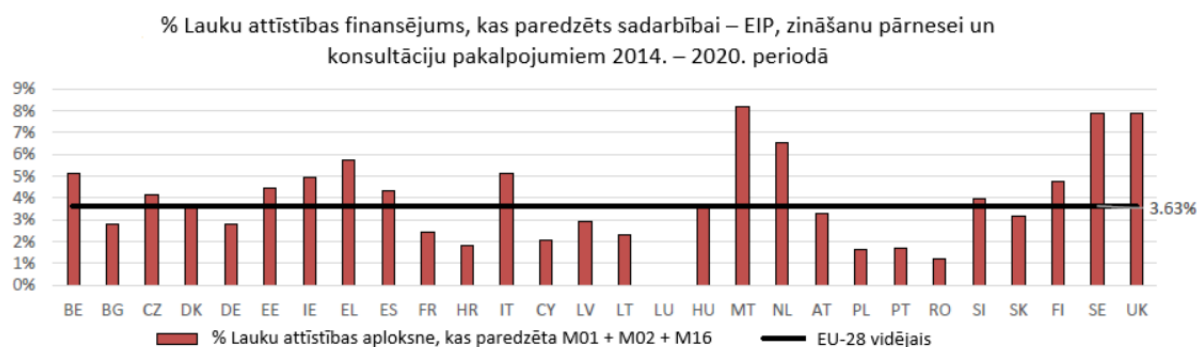
8. Lauku saimniecību vadītāju vecuma struktūra, kurā tikai 17,5% ir saimniecību vadītāju vecumā no 18 – 44 gadiem, liecina par lauksaimniecības novecošanos un nepieciešamību veicināt gados jaunu lauksaimnieku ienākšanu nozarē. Turklāt gados vecāku saimniecību vadītāju īpatsvars apvienojumā ar saimniecību vadītāju un vadošo darbinieku nepietiekamo izglītību, iespējams, ir viens no iemesliem, kas kavē inovāciju un modernu tehnoloģiju aktīvāku izmantošanu nozarē, tādējādi apgrūtinot saimniecību konkurētspējas celšanos, kas savukārt ietekmē nozares konkurētspēju starptautiskajā tirgū.

9. Lai veicinātu nozares konkurētspējas pieaugumu, īpaši būtu jāatbalsta tādu gados jaunu saimniecību vadītāju ienākšana nozarē, kuriem ir atbilstoša lauksaimnieciskā izglītība, kā arī jāveicina lauksaimniecības popularitāte jauniešu vidū, lai tie būtu motivēti izvēlēties lauksaimniecību kā savu nodarbošanos nākotnē. Attiecīgi ir nepieciešams atbalstīt gados jaunu saimniecību vadītāju aktīvu iesaisti zināšanu pārneses un informācijas apmaiņas pasākumos, nodrošināt tiem atbilstošu konsultāciju un informācijas pieejamību, kā arī atbalstu zinātnes sasniegumu pielietošanā praksē un jaunāko tehnoloģiju izmantošanā.

2 Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi, konsultācijas

10. LAP 2014-2020 ietvaros sniegts atbalsts gan zināšanu pārneses un informācijas pasākumu īstenošanai, t. sk. demonstrējumu ierīkošanai un īstenošanai un saimniecību un meža apmeklējumiem, gan arī konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai.

11. Latvija 2014. - 2020. gada plānošanas periodā no kopējā lauku attīstības finansējuma zināšanu apmaiņai un inovāciju atbalstam paredzēja 2,9% - tādiem pasākumiem kā “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi”, “Konsultāciju pakalpojumi” un M16 “Sadarbība-EIP”. Tas ir mazāk par ES-28 vidējo rādītāju 3,6% (1.3.attēls).

1.3.attēls. Lauku attīstības finansējuma īpatsvars %, kas paredzēts zināšanu pārnesei, konsultāciju pakalpojumiem un EIP LAP 2014-2020. Avots: DV informācija SFC

12. Zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu sniedzēju izvēle, saskaņā ar ES tiesību aktos noteikto, notiek atbilstoši Publisko iepirkumu likumā noteiktajai kārtībai. Līdzšinējā pieredze publisko iepirkumu organizēšanā minēto pasākumu īstenošanai (18 iepirkumi (gan atklāti konkursi, gan konkursa dialogi); 2 gadījumos izbeigti bez rezultāta; atsevišķos iepirkumos no visām izsludinātajām lotēm piedāvājumi saņemti tikai dažās no lotēm) ļauj secināt, ka procedūra ir laikietilpīga, tā var aizkavēt pasākumu īstenošanas uzsākšanu un radīt

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

konkrētā pakalpojuma pieejamības pārtraukumu. Turklāt ievērojot tiesību aktu nosacījumus, iepirkuma līguma gadījumā principā nepastāv elastība un nav iespējas steidzami reaģēt (krīzes situācijas, tirgus izmaiņas) un pielāgot pakalpojumu (mācību / konsultāciju tēmas) atbilstoši situācijai tirgū un nozares vajadzībām.

13. Zināšanu pārneses īstenoto pasākumu ietvaros visā Latvijā tiek organizētas mācības (gan teorētiskās, gan praktiskās nodarbības) par lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas produktu (izņemot zivsaimniecības produktus) ražošanas jautājumiem. Plānošanas perioda ietvaros līdz šim mācībās piedalījušies un apliecinājumu par dalību mācībās saņēmuši 10 463 lauksaimniecības nozares pārstāvji (t.sk. pārtikas ražošanas nozarē iesaistītās personas) un 1 812 mežsaimniecības nozares pārstāvji. 6 137 jeb 59% no apmācītajiem lauksaimniecības nozares pārstāvjiem ir saimniecību īpašnieki, līdz ar to var secināt, ka līdz šim mācībās piedalījušies 9% no kopējā saimniecību vadītāju skaita Latvijā.

14. Visā Latvijā tiek nodrošinātas profesionālas un neatkarīgas konsultācijas nozares jautājumos, t.sk. jaunajiem lauksaimniekiem. Plānošanas perioda ietvaros līdz šim konsultāciju pakalpojumi lauksaimniecības jomā sniegti 3 303 gala labuma guvējiem, kas ir 5% no visiem saimniecību vadītājiem, savukārt mežsaimniecības jomā – 1 066 gala labuma guvējiem. Kopumā šobrīd sniegtas 11 554 konsultācijas lauksaimniecības jomā un 3 099 konsultācijas mežsaimniecības jomā, līdz ar to secināms, ka liela daļa lauksaimnieku un mežsaimnieku konsultāciju pakalpojumus izmantojuši vairākkārt.

15. Lai nodrošinātu zināšanu pārnesi nozarē, LAP 2014-2020 ietvaros tiek ierīkoti un īstenoti demonstrējumi nolūkā praktiski demonstrēt kāda jauna agrotehniska paņēmiena, tehnoloģiska procesa, kultūrauga vai dzīvnieku šķirnes priekšrocības, kas pārbaudītas pētījumos un atspoguļo vismaz 2 variantus – līdzšinējo standarta paņēmieni (praksi) un jauno.

16. Kopumā šajā plānošanas periodā tiek īstenoti 28 demonstrējumi augkopībā un 12 lopkopībā, to ietvaros līdz šim brīdim noorganizējot 170 lauku dienas augkopībā un 9 lauku dienas lopkopībā, kuras kopumā apmeklējuši aptuveni 4 000 nozares pārstāvju un interesentu. Lauku dienās demonstrējumu ierīkotāji (t.sk. pētniecības centri, zinātniskās institūcijas, konsultanti) iepazīstinājuši interesentus ar to rezultātiem un izdarītajiem secinājumiem, kā arī ieteikumiem attiecīgajā jomā.

17. Tāpat zināšanu pārneses un informācijas izplatīšanas nolūka LAP 2014-2020 ietvaros realizēti saimniecību un mežu apmeklējumi par noteiktu nozares tematiku, sniedzot iespēju lauksaimniekiem un mežsaimniekiem apmeklēt citas saimniecības un mežus gan Latvijā, gan citās Eiropas valstīs un gūt pieredzi, kā arī iepazīties ar labo praksi par konkrētām ilgtspējīgas saimniekošanas metodēm vai tehnoloģijām, saimniekošanas veida dažādošanu, dalību īsajās piegādes ķēdēs, jaunu darījumdarbību iespēju un jaunu tehnoloģiju izstrādi, izmantošanu, meža noturības uzlabošanu un citiem lauksaimniecības un meža jautājumiem.

18. Kopumā noorganizēti 107 apmeklējumi, kuros piedalījušies 2 073 dalībnieku. No tiem 85 bijuši saistīti ar lauksaimniecības jautājumiem (kopumā 1 647 dalībnieku), savukārt 22 – ar mežsaimniecības (kopumā 426 dalībnieku).

19. Izvērtējot LAP 2014-2020 ietvaros īstenoto zināšanu pārneses un informācijas pasākumu datus, secināms, ka šajos pasākumos piedalījušies vairāk kā 22,5 tūkstoši lauksaimniecībā un mežsaimniecībā iesaistītās personas. Ja salīdzinām to pret kopējo saimniecību skaitu Latvijā, secināms, ka tas ir līdzvērtīgs 32% visiem saimniecību vadītājiem Latvijā. Tas apliecina zināšanu pārneses un informācijas, kā arī konsultācijas pasākumu īstenošanas nepieciešamību, kā arī norāda uz tendenci saimniecību vadītāju vidū palielināties interesei par nozares jautājumiem un aktualitātēm.

20. Lai veicinātu lauksaimnieku un mežsaimnieku izpratni par tēmām, kas saistītas ar vides aspektiem, videi draudzīgām saimniekošanas metodēm, kā arī Eiropas Savienības tiesību aktos

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

noteiktajām savstarpējās atbilstības prasībām vides jomā un šo prasību ievērošanu ražošanā, lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes apsaimniekošanā, LAP ietvaros īstenoti gan zināšanu pārneses, gan konsultāciju pasākumi. Tomēr līdz šim Latvijā nav izveidojusies pietiekama izpratne par to, kas ir SEG emisiju samazinošie pasākumi, kāda ir to ietekme, kā tie sasaucas ar lauksaimnieku ikdienas darbībām un pieņemtajiem lēmumiem. To apliecina dati, ka tikai 59 lauksaimnieki jeb 0,08% no saimniecību vadītājiem izrādījuši interesi un piedalījušies šādās mācībās, savukārt tikai 348 konsultāciju, kas sniegtas 271 lauksaimniekam jeb 0,39% no saimniecību vadītājiem, tēmas bijušas saistītas ar augsni un oglekļa krāju.

21. Tāpēc jāturpina zināšanu pārneses un konsultāciju pasākumi, veicinot lauksaimnieku izpratni par SEG emisiju samazinošiem pasākumiem un to ietekmi. Nākotnē jānodrošina informācijas pieejamība un izpratne lauksaimnieku vidū par SEG emisiju samazināšanas potenciālu, pielāgošanos klimata pārmaiņām, kā arī efektivitāti, veicinot klimatam draudzīgu lauksaimniecisko ražošanu.

22. Lai zemes apsaimniekotāji zinātu, kā saglabāt ES nozīmes zālāju biotopus, kā arī, lai veicinātu izpratni par bioloģiskās daudzveidības nozīmi, papildus apsaimniekošanas nosacījumiem LAP 2014-2020 atbalsta saņēmējiem ir jāapmeklē izglītojošas apmācības, kurās Dabas aizsardzības pārvaldes speciālisti informē par bioloģiski vērtīgu zālāju apsaimniekošanu atbilstoši izstrādātām Vadlīnijām Eiropas Savienības aizsargājamo zālāju biotopu kopšanai un atjaunošanai “Dabisko pļavu un ganību apsaimniekošana un atjaunošana”. Kopumā plānošanas periodā no 2014.-2020.gadam apmācības ir apmeklējuši 2 541 klausītājs. Tomēr jāatzīst, ka kopumā sabiedrības izpratne par bioloģiskās daudzveidības nozīmi ir nepietiekama. Zemes apsaimniekotāji ir atzinuši kursu lietderību un šādi izglītojoši pasākumi būtu jāturpina.

23. Lai uzlabotu lauksaimnieku prasmes, kā arī izpratni par bioloģisko lauksaimniecību, 2019. gadā tika turpinātas mācības bioloģisko lauksaimnieku izglītošanā. Kopumā plānošanas periodā 160 stundu mācības apguvuši 588 lauksaimnieku (*pārtikas, veselības kvalitāte*).

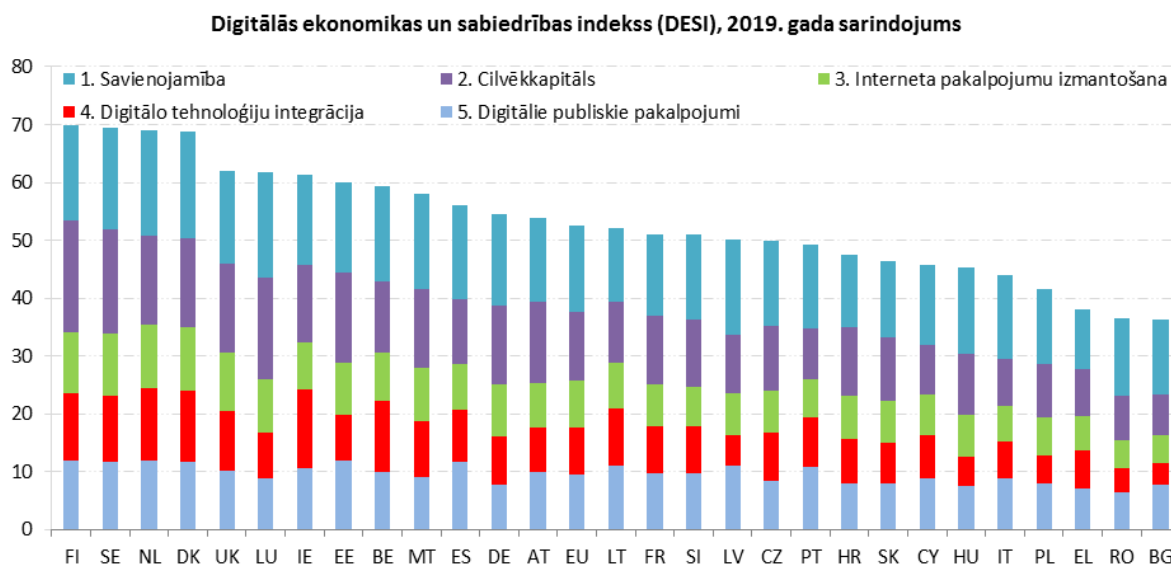
24. Vienlaikus, lai nodrošinātu sniegto pakalpojumu kvalitāti un atbilstību tiesību aktos noteiktajām prasībām, ir būtiski stiprināt konsultāciju dienestu un konsultantu kapacitāti, atbildot uz jaunajiem KLP izaicinājumiem, piemēram, tehnoloģiju, digitālo risinājumu, SEG emisiju, klimata pārmaiņu, antimikrobiālās rezistences, kā arī jaunāko pētījumu jomā.

3 Digitalizācija

25. Saskaņā ar Eiropas Komisijas ziņojuma “Digitālās ekonomikas un sabiedrības indekss (DESI)”¹ 2019. gada datiem digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksa (DESI) 28 ES dalībvalstu vidū Latvija ierindojas 17. vietā (1.4.attēls).

¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/scoreboard>

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

1.4.attēls. Digitālās ekonomikas un sabiedrības indekss (DESI), 2019.gada sarindojums. Avots: DESI 2019. gada ziņojums, Latvijas valsts profils

26. Valsts galvenās priekšrocības ir ļoti attīstīts īpaši ātrdarbīga platjoslas tīkla pārklājums (aptverti 90% mājsaimniecību, kamēr ES kopumā šis rādītājs ir 60%), un arī samērā labs šādu pieslēgumu izmantošanas rādītājs (32% mājsaimniecību salīdzinājumā ar 20% ES kopumā).

27. Mobilās platjoslas izmantošana ievērojami pārsniedz ES vidējo rādītāju, un 2018. gadā tā ievērojami uzlabojās, sasniedzot 123 abonentu skaitu uz 100 cilvēkiem. Savukārt fiksētā platjoslas pārklājuma ziņā (94 % mājsaimniecību salīdzinājumā ar 97 % ES līmenī) un arī attiecīgās izmantošanas ziņā (60 % salīdzinājumā ar 77 % ES līmenī) Latvija ES valstu vidū atrodas vienā no pēdējām vietām, jo dažos lauku apvidos digitālā plaša saglabājas.

28. Latvija ir viena no ES līderēm attiecībā uz ļoti ātrdarbīgas infrastruktūras izvēršanu. Kopējais optiskā tīkla pārklājums 2018. gadā bija 88 % Latvijas mājsaimniecību salīdzinājumā ar 30 % ES kopumā. Digitālās plašas mazināšana starp pilsētu un lauku teritorijām ir bijis mērķis “vidējās jūdzes” projektam, ar kuru tiek izvērsts optiskais tīkls līdz pat pēdējai jūdzei baltajās zonās. Latvijai tagad ir visaugstākais kopējais optiskā tīkla pārklājums ES lauku apvidos (73,6 % salīdzinājumā ar 14 % ES kopumā). Tomēr tā izvēršana atsevišķos posmos vairākās baltajās zonās joprojām ir problēma. 2018. gadā 16 % Latvijas lauku mājsaimniecību vispār nebija pieejama fiksētās platjoslas infrastruktūra (salīdzinājumā ar mazāk par 13 % lauku mājsaimniecību ES kopumā).

29. Tomēr Latvijas uzņēmējdarbības nozare joprojām atpaliek no ES vidējiem rādītājiem ne tikai digitālo tehnoloģiju integrācijas aspektā, bet arī cilvēkkapitāla jomā.

30. Gandrīz pusei iedzīvotāju joprojām trūkst digitālo pamatprasmju - attiecībā uz cilvēkkapitālu Latvija ES valstu starpā ierindojas 21. vietā, un tas ir zem ES vidējā rādītāja, turklāt pēdējos gados būtisks progress nav panākts. Lai gan arvien lielāks skaits Latvijas iedzīvotāju veic darbības tiešsaistē, digitālo prasmju — gan pamatprasmju, gan padziļinātu prasmju — līmenis joprojām ir krietni zemāks par ES vidējo rādītāju. Tikai 48 % cilvēku ir digitālās pamatprasmju (57 % ES kopumā), savukārt padziļinātu prasmju aspektā plaša starp Latviju un citām ES valstīm ir vēl lielāka.

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

31. Visās jomās Latvijas vislabākie rādītāji ir e-pārvaldē. Progresu virza arvien lielāks to Latvijas iedzīvotāju skaits, kas aktīvi izmanto e-pārvaldes pakalpojumus, un arvien lielāka automātiski daļēji aizpildītu veidlapu un atvērto datu pieejamība.

32. Attiecībā uz digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem Latvija ieņem 7. vietu ES. Tā ir vienīgā joma, kurā tā krietni pārsniedz ES vidējo rādītāju. Valsts progress šajā jomā ir īpaši nozīmīgs, ar ievērojamiem uzlabojumiem pēdējo divu gadu laikā, ko veicinājusi:

- a. e-pārvaldes plašāka izmantošana;
- b. automātiski daļēji aizpildītu veidlapu pieejamība;
- c. atvērto datu pieejamība.

33. Starp valsts iestādēm un iedzīvotājiem vērojams augsts tiešsaistes saziņas līmenis: arvien lielāks skaits Latvijas iedzīvotāju – 81 % no interneta lietotāju kopskaita – izmanto e-pārvaldes pakalpojumus, un šis rādītājs ievērojami pārsniedz ES vidējo rādītāju.

34. Attiecībā uz lauku attīstības, mežsaimniecības un zivsaimniecības atbalsta administrēšanas, uzraudzības un novērtēšanas sistēmu, ir nodrošināta Lauku atbalsta dienesta (LAD) piekļuve citu institūciju datubāzēm un automātiska informācijas izgūšana no valsts reģistriem (LDC, LURSOFT, VTUA, VZD u.c.), tādējādi samazinot administratīvo slogu atbalsta saņēmējiem un uzlabojot fondu administrēšanas un pārraudzības efektivitāti.

35. Ir izveidota, kā arī pastāvīgi tiek uzlabota un pilnveidota Elektroniskā pieteikšanās sistēma (EPS) atbalstam (pieteikšanās atbalsta saņemšanai un atskaišu iesniegšana elektroniski, saziņa ar LAD, izmantojot LAD izveidoto elektronisko pieteikšanās sistēmu). Pārbaudēm uz vietas pie atbalsta saņēmējiem tiek izmantoti droni, pilnībā elektroniski tiek nodrošināta platību maksājumu administrēšana, savukārt atbalsta pretendenta atbilstības pārbaudei Sodu reģistrā tiek izmantots robots “Varis” u.c. digitālie risinājumi.

36. Latvija ir panākusi vislielāko progresu digitālo publisko pakalpojumu jomā. Tomēr digitālo tehnoloģiju izmantošana uzņēmumu vidū ļoti atpaliek, jo Latvijas uzņēmumi pilnībā neizmanto iespējas, ko piedāvā e-komercija, tai skaitā, piemēram, attālināto nodarbinātību. Arī sociālo plašsaziņas līdzekļu izmantošanā Latvijas uzņēmumu rādītāji ir ievērojami zemāki par ES vidējiem rādītājiem.

37. Lai uzņēmējdarbībā, t.sk. lauksaimniecībā pilnībā izmantotu digitālo tehnoloģiju potenciālu, ir nepieciešama piekļuve platjoslas internetam, tehnoloģiskā aprīkojuma pieejamība, kā arī jābūt zināšanām un izpratnei par e-komerciju un digitālajām prasmēm. Vienlaikus uzņēmējdarbības sekmīgai darbībai būtiska ir elektronisko banku pakalpojumu pieejamība lauku teritorijās un prasme tos izmantot.

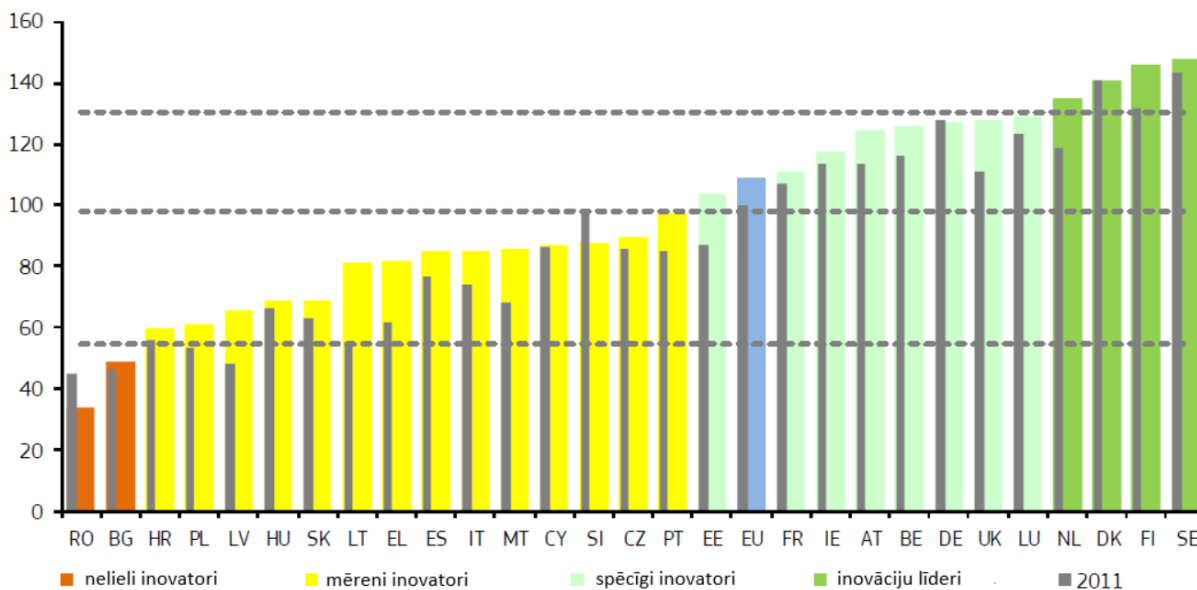
38. Lai varētu ieviest un apgūt tehnoloģijas, lauksaimniekiem un konsultantiem ir nepieciešamas jaunas prasmes un zināšanas. Ir svarīgi veicināt informētību un organizēt apmācību reģionālā/vietējā līmenī, jo īpaši, lai sasniegtu mazās un vidēji lielās saimniecības, kurās ne vienmēr tiek uzskatīts, ka digitālo tehnoloģiju izmantošana ir rentabla. Iespējams, ka demonstrācijas lauku saimniecībās būtu noderīgas, parādot lauksaimniekiem jauno sistēmu priekšrocības un raisot viņu interesi par digitālo tehnoloģiju izmantošanu.

39. Informācijas tehnoloģijas ieviešana veicina inovācijas, savukārt inovācijas rada jaunas uzņēmējdarbības iespējas lauksaimniekiem. Tāpēc ir svarīgi izglītot nozarē strādājošos par jaunāko tehnoloģiju izmantošanu ikvienā uzņēmumā/saimniecībā neatkarīgi no tā lieluma un veicināt, to, ka uzņēmumos tehnoloģiju izmantošana kļūst par ikdienas sastāvdaļu, veicinot to attīstību un izaugsmi.

40. Finanšu trūkums uzņēmumos, kā arī informācijas un zināšanu trūkums par pieejamajiem IT risinājumiem ir galvenie šķēršļi aktīvākai uzņēmumu digitālajā transformācijai.

4 Inovācijas

ES dalībvalstu inovāciju sistēmu darbības rezultāti, izvērtējot pēc 27 kritērijiem, 2018. g, dati

1.5.attēls. ES dalībvalstu inovāciju sistēmu darbības rezultāti. Avots: DG Growth ikgadējais ziņojums «European Innovation Scoreboard 2019»

(Krāsu stabiņi attēlo dalībvalstu 2018. gada sniegumu attiecībā pret ES 2011. gada datiem, izmantojot visjaunākos datus par 27 rādītājiem. Pelēkie stabiņi raksturo dalībvalstu 2011. gada sniegumu attiecībā pret ES 2011. gada sniegumu. Visiem gadiem ir izmantota vienāda mērīšanas metodika. Rausītās līnijas parāda snieguma grupu robežvērtības 2018. gadā, salīdzinot dalībvalstu veikumu 2018. gadā ar ES veikumu togad.)

41. Saskaņā ar ikgadējo Eiropas Inovācijas rezultātu pārskatu Latvijas rezultāti ir zem ES vidējiem rezultātiem un tā ir mērena novatore (1.5.attēls). Tomēr neraugoties uz to, 2019. gada ziņojumā Latvija minēta kā viena no 7 ES dalībvalstīm, kurā vērojams vislielākais inovācijas rādītāju pieaugums kopš 2011. gada.

42. Šajā pārskatā inovācijas sistēmu sniegumu mēra pēc vidējā rezultāta, izšķirot četrus rādītāju pamatveidus un desmit inovācijas jomas, kopā aptverot 27 dažādus rādītājus. Latvijas gadījumā kā vājākās inovāciju dimensijas norādītas: novatori, pievilcīgas pētniecības sistēmas un uzņēmumu investīcijas.

43. Lauksaimniecības jomā galvenais trūkums ir nepietiekama/vāja savstarpējā sadarbība starp zinātniskajām institūcijām un lauku uzņēmējiem-praktiķiem, kas pētījumu rezultātus varētu pielietot praksē. Kaut gan sadarbības sekmēšanai pēdējos gados uzsākts īstenot dažādas iniciatīvas (kompetences centri, tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti, klasteru iniciatīvu atbalsts, u.c.), bet tās ir salīdzinoši jaunas un tāpēc nepieciešams nodrošināt to attīstību ilgtermiņā, lai pilnveidotu sadarbības veidošanos visos zinātniskās darbības un inovācijas posmos.

44. Lai veicinātu nozaru augstas pievienotās vērtības un inovatīvu produktu ražošanu un zināšanu pārnesi, vienlaikus palielinot uzņēmumu konkurētspēju vietējā un pasaules tirgos, nepieciešams atbalsts pētniecībai un inovācijas attīstībai.

45. Ieguldījumi inovāciju un pētniecības attīstībā sekmēs lauksaimniecības, pārtikas ražošanas un mežsaimniecības konkurētspēju un ilgtspējību, vienlaikus dodot ieguldījumu arī Eiropas inovāciju partnerības mērķu sasniegšanā, tai skaitā nodrošinot pētījumu rezultātu

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

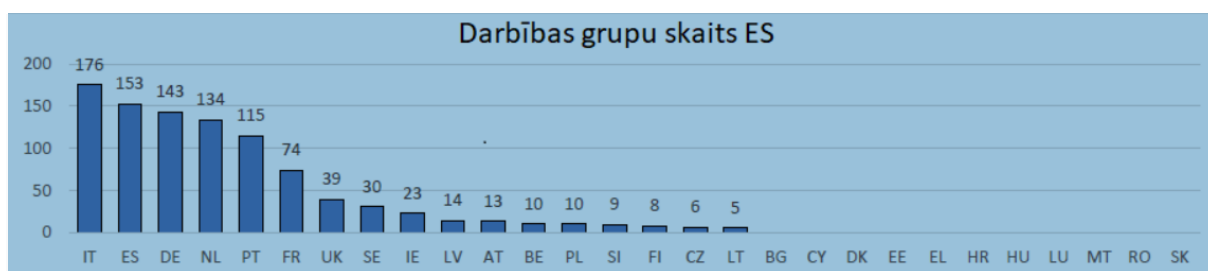
izplatīšanu, kā arī produktu un metožu izstrādi un to integrāciju ražošanas procesā. zinātne rada iespējas – inovācijas un jaunas metodes var rasties sadarbībā ar universitātēm un izpētes institūtiem.

5 EIP-AGRI

46. Eiropas inovācijas partnerība (EIP) ir jauna pieeja ES pētniecības un inovāciju jomā. EIP darbojas visā pētniecības un inovācijas ķēdē, apvienojot visus attiecīgos dalībniekus dažādos līmeņos (valsts, ES), lai stiprinātu sadarbību lauksaimniecības praksē, sekmētu inovatīvu risinājumu ieviešanu praksē, lai nodrošinātu jaunus risinājumus komercializācijai.

47. Lai risinātu lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauksaimniecības produktu pārstrādes nozares praktiskās vajadzības dodot iespēju lauksaimniekiem, mežsaimniekiem un lauksaimniecības produkcijas izstrādātājiem izstrādāt jaunus produktus, procesus, tehnoloģijas un metodes un ieviešot tās praksē un lai veicinātu sadarbību nozarē, tika paredzēts atbalsts – LAP 2014-2020 16. pasākums “Sadarbība” 16.1. apakšpasākums “Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai” un 16.2. apakšpasākums “Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei” atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā”.

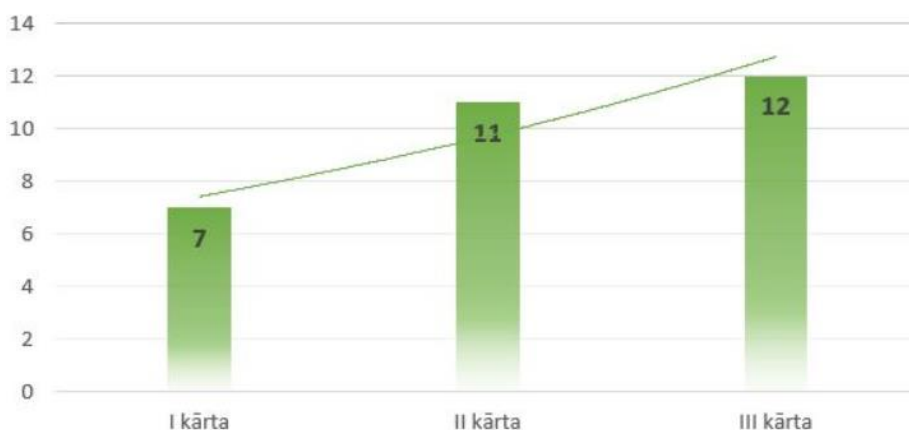
48. Lai sasniegtu izvirzīto mērķi EIP darba grupas darbojas un apvieno lauksaimniekus, mežsaimniekus, lauksaimniecības produktu pārstrādātājus, pārstāvjus no lauksaimniecības, meža īpašnieku vai lauksaimniecības produktu pārstrādes nozares nevalstiskās organizācijas vai kooperatīvus, pētniekus, uzņēmējus, konsultantus vai citas inovācijās ieinteresētās puses. Darba grupas darbojas, lai atrisinātu konkrētas, praktiskas ar ražošanu saistītas problēmas vai arī realizētu inovatīvas risinājumus.

1.6.attēls. EIP darba grupu skaits ES. Avots: DG AGRI (dati uz 07.2019)

49. Latvijā Projektu ideju pieņemšana un atbalsta piešķiršana EIP darba grupām pasākuma “Sadarbība” apakšpasākumā 16.1. “Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai” tika uzsākta 2017.gadā. Tika izsludinātas 3 pieņemšanas kārtas un uz šo 2020.gada februāri ir apstiprināti atbilstoši atbalsta saņemšanas nosacījumiem 30 EIP darba grupu projekti un attiecīgi apstiprināta darbība 30 EIP darba grupām.

Apstiprināto EIP darba grupas projektu skaits

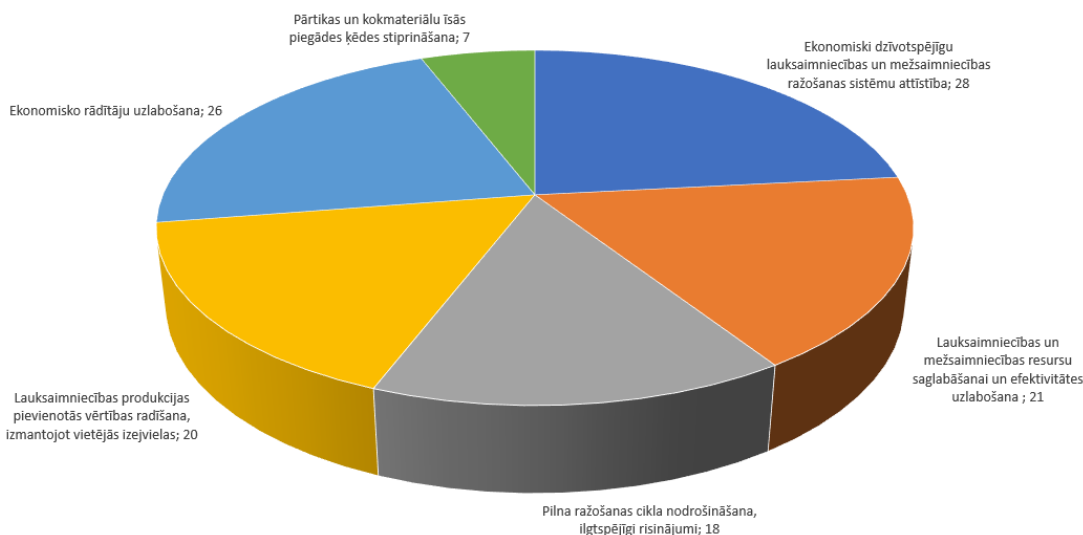

1.7.attēls. Apstiprināto EIP darba grupu projektu skaits LAP 2014-2020 ietvaros (uz 2020.gada februāri). Avots. ZM aprēķini

50. Kā redzams 1.7. attēlā “Apstiprināto EIP darba grupu projektu skaits” EIP darba grupas ieinteresētība jaunrades izstrādei ir bijusi lielāka, kā katrā iepriekšējā kārtā, kas nozīmē, ka, saņemot atbalstu, tiek risinātas nozarē aktuālas vajadzības, kā arī tiek sniegts būtisks ieguvums nozarei.

51. Tā kā pieprasījums pēc atbalsta bija lielāks nekā pieejamas publiskais finansējums, Latvijā projektu izvērtēšanai tika noteiktas prioritārās tēmas, kuras bija noteicošās atbalsta finansējuma piešķiršanā.

Prioritāri atbalstītās tēmas (EIP projektu skaits)

1.8.attēls. Prioritāri atbalstītās tēmas (EIP projektu skaits). Avots: ZM

52. Kā redzams 1.8. attēlā, visvairāk atbalstītie projekti, kam piešķirts publiskais finansējums, ir projekti, kuros ir paredzēts īstenot vairākus mērķus, proti, kas paredz ekonomiski dzīvotspējīgu lauksaimniecības un mežsaimniecības ražošanas sistēmu attīstību, ievērojot ilgtspējīgas attīstības principus, kā arī plāno ekonomisko rādītāju uzlabošanu lauku saimniecībās un lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumos, kā arī privāto mežu apsaimniekošanā, ievērojot ilgtspējīgas attīstības principus.

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

53. Izvērtējot iesniegtos projektus, redzams, ka nozares pārstāvjiem ir nozīmīgi saglabāt lauksaimniecības un mežsaimniecības resursus un uzlabot to efektivitāti, samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas (SEG), palielinot energoefektivitāti, ieviešot precīzās un bezatlikuma ražošanas tehnoloģijas, samazinot mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanu, kā arī veicinot oglekļa uzglabāšanu un CO₂ piesaisti.

54. EIP darba grupas apstiprinātajiem projektiem populārākās jomas ir jauni risinājumi pārtikas ražošanas blakusproduktu izmantošanā, pārtikas produktu kvalitātes uzlabošanā un ārstnieciskās pārtikas ražošanā, jaunas tehnoloģijas un ekonomiski pamatoti risinājumi vietējās lopbarības ražošanai, uz sapropeļa bāzes veidotu produktu izmantošanā, inovatīvi risinājumi lauksaimniecības dzīvnieku slimību profilaksei, agrīnai diagnostikai un ārstniecībai, kā arī augu slimību ierobežošanai.

55. EIP pieeja veicina lauksaimniekus aktīvi piedalīties novatorisku risinājumu kopradīšanā. Partneru sadarbība projektā, sniedzot katram savu ieguldījumu projektu mērķu sasniegšanā, atvieglo līdzīpašumu novatoriskiem risinājumiem, kurus lauksaimnieki var viegli piemērot.

56. Lai nodrošinātu vairāk atklājumus, inovācijas un pasaules nozīmes tehnoloģiskos izrāvienus, pārnesot lielas idejas no pētnieciskām laboratorijām uz ražošanas uzņēmumiem, proti, attīstot EIP darba grupas projektu starptautiskajā līmenī, EIP darba grupām pēc veiksmīgas projektu īstenošanas ir iespēja pieteikties atbalstam Horizon 2020.

6 Lauksaimniecisko zināšanu un inovāciju sistēma (AKIS)

57. Saskaņā ar 2014. gadā PROAKIS projekta ietvaros veikto datu apkopojumu un analīzi, Latvijā ir fragmentāra Lauksaimniecisko zināšanu un inovāciju sistēma (AKIS), jo pastāv vājš vienotas plānošanas un koordinācijas mehānisms.

58. Latvijas AKIS ietver pētniecības, konsultāciju un izglītības organizāciju struktūras, kas tiek pārvaldītas ar lauksaimniecības un izglītības un zinātnes politikas palīdzību. Galvenie AKIS dalībnieki ir nosacīti iedalāmi četrās grupās: valsts sektors, privātais sektors, pētniecības un izglītības sektors un nevalstiskais sektors. SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" (LLKC) ir lielākā lauksaimniecības un lauku konsultāciju organizācija, kuras darbība balstīta uz 26 reģionālajiem birojiem, kas aptver visu Latvijas teritoriju. Kā atsevišķa LLKC struktūrvienība darbojas Valsts Lauku tīkls, kas ir vēl viena nozīmīga valsts platforma informācijas un zināšanu apmaiņai starp lauku un lauksaimniecības dalībniekiem. Zināšanu jomā lielākais spēlētājs ir Latvijas Lauksaimniecības universitāte (LLU), kā arī profesionālās izglītības iestādes. Privātajā sektorā darbojas konsultāciju sniedzēji, privāti konsultāciju uzņēmumi, pārstrādes uzņēmumi. Komerciālie lauksaimnieki un kooperatīvi lielā mērā paļaujas uz privāto konsultāciju sniedzēju konsultācijām un tehnoloģijām. Tāpat AKIS ietvaros darbojas dažādas lauksaimnieku organizācijas un kooperatīvi, kas aktīvi iesaistās zināšanu un konsultāciju sniegšanā saviem biedriem.

59. Ņemot vērā ekonomisko recesiju 2009. gadā Latvijā, ierobežotie finanšu resursi konsultāciju dienestiem, zinātniskajām institūcijām un izglītības iestādēm, kavējuši vienotas sistēmas izveidi, tāpēc AKIS iesaistītās institūcijas līdz šim pārsvarā darbojušās savstarpēji konkurējot, nevis papildinoši.

60. Uzlabojumus AKIS darbībā veicinājusi Valsts Lauku tīkla darbības pilnveide kopš 2008. gada, kad tas izveidots, sekmējot informācijas un zināšanu nodošanu lauksaimniekiem un nozares nevalstiskajām organizācijām, īstenojot dažādas informēšanas aktivitātes.

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

61. Nozīmīgu pienesumu AKIS darbības uzlabošanai un fragmentārisma mazināšanai devis LAP paredzētais atbalsts Zināšanu pārneses un informācijas pasākumiem (mācības, saimniecību un meža apmeklējumi) un konsultāciju pakalpojumu izmantošanai 2014.-2020. gada ietvaros, tādējādi ievērojami sekmējot zināšanu un informācijas pieejamību nozarē. Turklāt atzīstami, ka pasākumu īstenošanas rezultātā pilnveidojas un uzlabojas sadarbība starp LLKC un LLU, kas ir nozīmīgākās struktūras, kas iesaistītas Latvijas AKIS.

62. Savukārt demonstrējumu ierīkošana un īstenošana un EIP-AGRI darba grupu inovatīvo projektu īstenošana LAP ietvaros sekmējusi dialogu un sadarbību starp pētniekiem un nozari (gan lauksaimniekiem, gan NVO). Tas veicinājis zinātnisko pētījumu pielietošanu praksē, kā arī uzlabojis pētījumu un to rezultātu izplatīšanu sabiedrībai, veidojot atgriezenisko saiti. Nozīmīga loma EIP-AGRI darba grupu projektu īstenošanā ir augšupējai pieejai, kad idejas un vajadzības inovācijām un pētījumiem nāk tieši no lauksaimniekiem, nevis ir pētnieku diktētas.

63. Ņemot vērā pēdējo gadu tendences un atbalsta pieejamību kā konsultāciju pakalpojumu izmantošanai, tā zināšanu pārnesi un sadarbību starp pētniekiem un nozari, ir pamats uzskatīt, ka AKIS darbība kopš 2014. gada PROAKIS pētījuma rezultātu publiskošanas ir pilnveidojusies, lai gan joprojām nav pilnībā integrēta.

64. KLP paredzētais atbalsts horizontālā mērķa īstenošanai attiecībā uz zināšanām un inovācijām, sniedz iespēju uzlabot konsultāciju pakalpojumu kvalitāti, pieejamību – iespēju paplašināt sniegto konsultāciju jomas, aptverot jaunus KLP izaicinājumus un apmierinot nozares prasības. Tāpat atbalsts sekmēs arī zināšanu pārneses pasākumu pieejamību un īstenošanu atbilstoši nozares vajadzībām un aktualitātēm. Turpinot sniegt atbalstu sadarbības darbībām, tiks sekmēta nozares un pētniecības sasaiste, kā arī attīstīts inovāciju radīšanas potenciāls nozarē, tai skaitā atbalstot EIP-AGRI darba grupu projektu īstenošanu.

65. Tādējādi KLP atbalsts kopumā veicinās AKIS sistēmas pilnveidi, radīs iespēju uzlabot sadarbību starp iesaistītajām pusēm, uzlabot informācijas apriti un zināšanu pielietošanu praksē, kas šobrīd vēl nav pilnībā attīstītas jomas un neizmanto visu iespējamo potenciālu.

7 Stipro un vājo pušu, iespēju un draudu analīze

7.1 Stiprās puses

1. Izveidota lauku konsultatīvā sistēma, nodrošinot lauku attīstības speciālistu pakalpojumu pieejamību visā Latvijas teritorijā, kas sniedz atbalstu un informāciju lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, pārtikas ražotājiem un plašākai sabiedrībai par ES atbalsta iespējām, aktualitātēm un tā saņemšanas nosacījumiem. (13.,14.)
2. ZM kapitālsabiedrības SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” plašais struktūrvienību pārklājums visā teritorijā nodrošina ar nozari saistītu zināšanu pārnesi un mērķa grupu vajadzībām piemērotu infrastruktūru. (58.)
3. Līdzšinējā pieredze zināšanu pārneses un konsultāciju pasākumu īstenošanā, nodrošinot gan teorētiskās, gan praktiskās nodarbības nozares jautājumos, kuros piedalījušos gandrīz 23 000 lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un pārtikas ražošanā iesaistītās personas. (19.)
4. Pateicoties ātrdarbīgu un īpaši ātrdarbīgu fiksēto un mobilo platjoslas tīklu plašajai pieejamībai un arvien lielākai e-pārvaldes pakalpojumu izmantošanai, Latvijā labi darbojas digitālie publiskie pakalpojumi un savienojamība. (26., 27., 31.)
5. Labi attīstīti digitālie publiskie pakalpojumi, t.sk. izveidotā Lauku atbalsta dienesta elektroniskā pieteikšanās sistēma (EPS) ES atbalsta saņemšanai lauksaimniecības un

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

lauku attīstības jomā, atbalsta pieteikumu administrēšana, dronu un robotu izmantošana administratīvajās pārbaudēs un kontrolēs uz vietas. (32., 34., 35.)

7.2 *Vājās puses*

1. Saimniecību vadītāju un darbinieku nepietiekamās profesionālās zināšanas – kavēta saimniecību konkurētspējas celšana. (1., 4., 8.)
2. Inovāciju trūkums nozarē – kavē arī tainīgu ienākumu gūšanu.
3. Nepietiekama (vāja) zinātnisko institūciju un nozaru uzņēmumu sadarbība. (43.)
4. Fiksētās platjoslas infrastruktūras nepieejamība atsevišķās lauku teritorijās kavē mājsaimniecību un uzņēmējdarbības, t.sk. lauksaimniecības digitalizācijas procesus. (28.)
5. Zems iedzīvotāju (t.sk. uzņēmēju) digitālo prasmju — gan pamatprasmju, gan padziļinātu prasmju — līmenis. (30.)

7.3 *Iespējas*

1. Zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu pieejamības un kvalitātes pilnveide un attīstība, t.sk. pēc nepieciešamības piesaistot ārvalstu lektoros un konsultantus. Konsultantu kapacitātes stiprināšana, atbildot uz KLP jaunajiem izaicinājumiem un nozares pieprasījumu. (24.)
2. Pilnībā izmantot digitālo tehnoloģiju potenciālu lauksaimniecībā, t. sk. pilnveidot e-komercijas izmantošanu, izmantojot piekļuvi platjoslas internetam. (39.)
3. Aktīvāka sadarbība ar zinātniekiem produktu un metožu izstrādei un ieviešanai ražošanā, kas balstīta uz praktiskām vajadzībām. (43.)
4. AKIS darbības pilnveidošana, sadarbības attīstība un pilna potenciāla izmantošana nozares attīstībai, nodrošinot zināšanu radīšanu un to pārnesi. (65.)
5. Sadarbības veidošana ar ārvalstu pētniekiem, attīstot pārrobežu sadarbību, lai izstrādātu un ieviestu inovatīvus, konkurētspējīgus produktus, tehnoloģijas, procesus vai pakalpojumus izmantojot atbalstu Horizon 2020. (56.)

7.4 *Draudi*

1. Izvēloties zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumu sniedzējus publiskā iepirkuma procedūrā, pastāv risks nespēt pietiekami ātri reaģēt uz nozares vajadzībām un aktualitātēm, ievērojot publisko iepirkumu likumdošanas nosacījumus. (12.)
2. Nepietiekama zināšanu pilnveides pakalpojumu pieejamība iedzīvotāju digitālo pamatprasmju attīstībai, jo īpaši lauku teritorijās. (38., 39.)
3. AKIS sistēmas efektīvas darbības un pilnveides atkarība no publiskā atbalsta pieejamības nozarē. (59.)

8 *Vajadzību novērtējums*

1. Zināšanu, izpratnes un prasmju celšana. (21., 22.)
2. Inovāciju radīšana un izmantošana (pētniecība un eksperimentālā ražošana). (44.)

HORIZONTĀLAIS MĒRĶIS: ZINĀŠANAS

3. Konsultatīvā atbalsta pieejamība, īpaši, jaunajiem lauksaimniekiem un uzsācējiem. (9.)
4. Konsultantu kapacitātes/kvalifikācijas stiprināšana. Izglītības kvalitāte, t.sk., materiāltehniskās bāzes stiprināšana valsts līmenī (*sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm*). (24.)
5. Tehnoloģijas, lai celtu efektivitāti un risinātu darbaspēka trūkuma problēmu, t.sk., digitalizācija (e-pakalpojumi, datu pieejamība lēmumu pieņemšanai, interneta pieejamība attālinātā darba un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai). IKT attīstība (*sadarbībā ar iesaistītajām pusēm*). (37., 38.)
6. Lauksaimniecības popularizēšana un prestiža celšana. (9.)